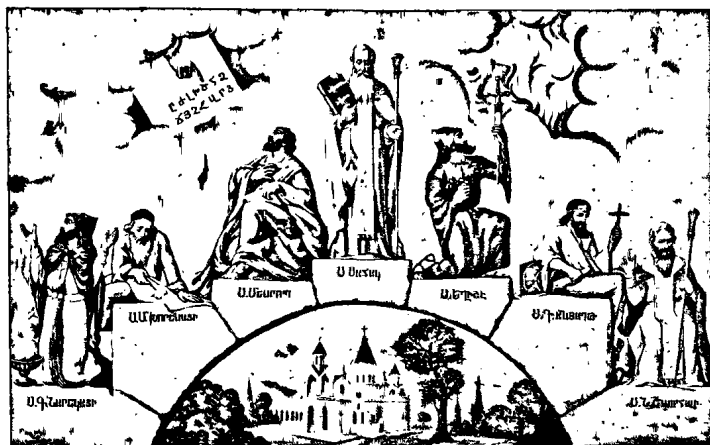




ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ա.Ռ.Ա.ՋԻՆ ՔԱՅԼԸ

Եկեղեցական բարեկարգութեան ազգանշանը տուած կամ առաջին քայլը հրամայած եղաւ ազգիս Սրբազնագոյն Հայրապետը, տնօրինելով որ, այս տարւոյնէ սկսեալ, Սրբոց Թարգմանչաց աշան տօնին հետ այսուհետեւ միշտ կատարուի հայ տառերու գիւտի և Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութեան յիշատակութիւնը, և ամէնուն՝ գործին և գործիչներուն՝ խորհուրդովը այդ օրը հանդիսաւորութիւն իբրեւ Տօն Ազգային և Եկեղեցական:

Ուրիշ ատեն, հայրապետական այս տնօրինութիւնը պիտի նկատուէր լոկ հրաման մը, և պիտի գործադրուէր միայն պատշաճ կերպով. հիմակ, սակայն, որ անիկա կը զուգահիշէր Հայրապետական Կոնդակին և Հոգևոր Գերագոյն Խորհուրդին Ձեկուցումին հրատարակութեան, կը կարծենք թէ ամէնքը անոր մէջ տեսան կամ պիտի ուզեն տեսնել կապ մը Եկեղեցական Բարեկարգութեան խընդրոյն հետ, թէ՛ իսկ իրօք այդպէս եղած չըլլայ Ն. Ս. Օծութեան դիտումը, քանի որ տօնակատարութեան հրամանը բարեկարգութեան հրահանգէն իբր տարի մը կանուխ տրուած եղաւ:

Այսպէս կամ այնպէս, մենք իրական կը նկատենք այդ կապը, Հրամանին և Հրահանգին առարկաներուն միջև զգացուած այդ յարաբերութիւնը. ո՛չ թէ սրովհետեւ երկուքն ալ բլլտուք են նոյն հողին, որ ազգին Հոգեւոր Տիրոջ և Հօր խնչն է, ո՛չ թէ նաև որովհետեւ երկուքին գործադրութիւնները իրենց սկզբնաւորութեան մէջ կը հանգիպին իրարու, այլ որովհետեւ երկուքին միջեւ իրապէս կայ զգացման և սկզբունքի կցորդութիւն մը, այնքան՝ որ կրնանք հրամանը հրահանգին, այսինքն թարգմանչաց տօնին մտածումը բարեկարգութեան ձեւնաւորելն իբրև ծրագիծ կամ յատակածիր նկատել:

Սրոց թարգմանչաց յիշատակին լծորդելով Ս. Գրոց թարգմանութեան և զայն հնարաւոր դարձնող հայ գիրերու դիւտին յիշատակութիւնը, և այս ամէնուն կատարումին օրը հռչակելով «Տօն Ազգային և Եկեղեցական», ոչ այլ ինչ ըրած կ'ըլլանք անտարակուսելիօրէն բայց եթէ յաւերժացնել յիշատակը՝ Կորինի վեհմ բացատրութեամբ՝ «աստուածագործ մշակութեան» այն փառաւոր շարժումին, զոր իրենց դարուն մէջ յառաջ բերին Սուրբ Սահակ և Սուրբ Մեսրոպ, իրենց աշակերտներով, շարժում՝ որո՛ւն կ'անցնին կը թռչին դեռ մինչև այսօր ամէնուս սիրան ու միտքը, «Ազգային Մշակոյթ»ի այժմ արդէն այնքան սիրելի դարձած բացատրութեան մէջէն:

Եւ արդարև, ազգային և եկեղեցական բարեկարգութեան համար, որուն խոկումովը կը սիրենք յուսալ թէ սկսած է արդէն համադրաւելի ամէն Հայ, չի կրնար ըլլալ աւելի գեղեցիկ և կենդանի նշանաբան մը քան թարգմանչաց և իրենց գործին օրինակը:

Բարեկարգութիւն . . . այդ հոգեւոր յեղաշրջումը մէկ անգամ միայն լիովին և հրաշալի արդիւնաւորութեամբ իրականացաւ այս ազգին գոյութեանը մէջ, այն դարուն՝ ուր ծնան և գործեցին մեր մեծանուն և անմահ բարեկարգիչները. արդ, այսուհետև ինչ որ փորձուի մեր մէջ այդ անուան տակ, ոչ այլ ինչ պէտք է ըլլայ եթէ ոչ վերանորոգումը կամ շարունակութիւնը միայն անոնց ձեռքով այդ կատարուածին. այսինքն «աստուածագործ մշակութեան» մեծ շարժումին:

Մօտեցնել կրօնքը ժողովուրդին. այս միայն էր և եղաւ անոնց նպատակը, իրենց գործին ամբողջ ընթացքին. այս պէտք է լինի նաև հիմակ հետապնդուելիք միակ բանը բոլոր այն աշխատութեանց միջոցին, զորս առաջադրած ենք ընել:

Կրօնքով կենագործել ազգը. երբ Աւետարանին առջև է որ այսպէս կը խորհի մարդ, ոչինչ կայ իր մտածումին մէջ արտակարգ և անիմաստ. «Գրիստոնէութիւնը այն կրօնքն է որ նոր ի նորոյ մարդկային բնութիւն մը ստեղծեց, կամ վեր հանեց զայն իր կործանումէն և կանգնեցուց զայն ընդ միշտ»: Այն ոգեկան հրաշալի գօրութիւնն է ան՝ որ յեղաշրջելով անհատն ու ընկերութիւնը, կ'ուժովցնէ անոնց մէջ ինչ որ ունին անոնք ի բնէ գեղեցիկ և ազնիւ, և այսպէս կը բարձրացնէ իրենց կեանքին արժէքը:

Ձատագովական էլերէ փրցուած տողեր չեն ասոնք, այլ ապրուած կեանքի զգացումներ. երբ Գրիստոնէութեան վրայ է խնդիրը, պէտք չկայ բնաւ այդպիսի հնարքներու: Եթէ այս թերթին քանի մը սիւնակներուն վրայ չսկիւրալի մէջ միայն շարակարգէինք մեծ խորհողներէ անոր ի նպաստ արուած վկայութիւնները, առանց յիշելու անունները անոնց որ ըսած են զանոնք, ու յետոյ,

ուրիշ թիւի մը մէջ եթէ յայտնէինք թէ ո՛վքեր են որ մտածած են այդպէս, պիտի գարմանայիք թէ ի՛նչպէս անոր հակառակորդ կամ այդպէս ճանչցուած միտքեր այնու հանդերձ այնքան սքանչացում ունին անոր մասին: Այո՛, որովհետեւ «ճառագայթը չի թաղուիր», որովհետեւ ճշմարտութիւններ կան, զորս ուրանալու համար, միտքը նախ պէտք է ինքզինքը ուրանայ:

«Քրիստոնէութիւնն է որ ստեղծեց արդի ազգերը. ա՛ն պիտի պահէ դանոնք», պոռացեր էր օր մը Պալգաք: Բայց մենք պէտք չունէինք այդ աղաղակին, հասկնալու համար թէ արդարեւ ի՛նչ ազգապահպան գորութիւն թաքչած է միշտ մեր պաշտած կրօնքին մէջ: Այս ճշմարտութեան խելամտութեամբն էր որ մեր երկնային նախնիք նախ ազգը Աւետարանին առաջնորդելէ վերջ՝ Քրիստոնէութեան առաջին իսկ դարերուն, յետոյ գերագոյն ճիշդ ըրին անոր բարոյականին ամբողջ գորութիւնը իլեցնելու համար իր կեանքին մէջ, անով արիացնելու և անփորձ պտնելու համար զայն իր գոյութեան շուրջը խոնուած անհուն վտանգներուն դէմ:

Այդ էր մեզի համար ճշմարիտ բարեկարգութիւնը. ու զիտեք ամէնքս թէ ի՛նչ-բարի է անմահ արդիւնքներով պսակուեցած անիկա: Բարեկարգութիւնը երկրորդական, չորրորդական հարցերու կամ գործերու մասին զեղչումի կամ յաւելումի կարգադրութիւնը չէ բնաւ. անիկա ժողովուրդներու կեանքին գերագոյն յեղաշրջումովը անոնց հոգիին մէջ՝ նոր ու փրկարար մտատիպարի մը կառուցումն է. բոն մը, որ, ինչպէս ըսինք, եղած կատարուած է արդէն անգամ մը և ընդ միշտ մեր մէջ տասնեկինդ դարեր առաջ: Ու հիմակ, առաջարկուած այդ կարգադրութիւնները, յաւելումի կամ յապաւումի այդ արարքները ոչ այլ ինչի պէտք է ձգտին, եթէ ոչ սրբելու փոշին կամ մաքրելու մամուլները, որոնք ժամանակի ընթացքին կրնան զոյացած ըլլալ արդարեւ ազգովին ընդ միշտ մեր պաշտած իտէալը մարմնացնող այն Հաստատութեան վրայ, որ մեր առաքելական և սուրբ Նկեղեցին է:

Կենսագործիկ ազգը կրօնքով. ա՛յս եղած է յաւէտ այդ նուիրական Հաստատութեան նշանաբանը, անոր առաքելութեան ոգին:

Բարեկարգութեան, այսինքն մեր նախնեաց բացած ճամբէն երբ կը պատուատուինք մօտե՛նալ անոր, այդ դարաւոր Հաստատութեան, մեր Նկեղեցիին, պատիաւ պարտինք մնալ ամենէն աւելի այդ նշանաբանին: — Աւելի մօտեցնել և ընտանի ընծայել Նկեղեցին ժողովուրդին. առանց երբեք ոչինչ եղծելու իր առաքելական, արեւելեան, ազգային և վաղնջական նկարագիրէն, որուն մէջ է իր բովանդակ վեհութիւնը. առանց թոյլ տալու որ արդիական թեթևութիւններ իրենց ստուերը խողցնեն անոր վրայ: Մօտեցնել կրօնքը, Նկեղեցւոյ ճամբով, ազգին կեանքին, բայց նաև հանել Ազգը, քրիստոնէական դաստիարակութեամբ, Աւետարանի բարոյական բարձրութեան:

Թարգմանչաց օրինակը. անո՛ր պէտք է նայինք շարունակ, իբրև էլին վերևը դրուած ախպարին:

Ահա՛ հրամանին և հրահանգին մէջ և նկատուած կցորդութիւնը: